

Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (četvrto vijeće)

10. prosinca 2015.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Područje slobode, sigurnosti i pravde – Pravosudna suradnja u građanskim stvarima – Uredba (EZ) br. 864/2007 – Članak 4. stavak 1. – Pojmovi ‚država u kojoj je nastala šteta‘, ‚šteta‘ i ‚posredne posljedice protupravnog postupanja‘ – Šteta koju je osobno pretrpio član obitelji osobe koja je preminula nakon prometne nesreće – Mjerodavno pravo“

U predmetu C-350/14,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Tribunale di Trieste (Sud u Trstu, Italija), odlukom od 10. srpnja 2014., koju je Sud zaprimio 21. srpnja 2014., u postupku

Florin Lazar,

protiv

Allianz SpA,

SUD (četvrto vijeće),

u sastavu: L. Bay Larsen, predsjednik trećeg vijeća, u svojstvu predsjednika četvrtog vijeća, J. Malenovský, M. Safjan (izvjestitelj), A. Prechal i K. Jürimäe, suci,

nezavisni odvjetnik: N. Wahl,

tajnik: A. Calot Escobar,

uzimajući u obzir pisani postupak,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

— za L. Lazar i G. Chiturlas, M. Bonito, *avvocato*,

— za austrijsku vladu, G. Eberhard, u svojstvu agenta,

— za portugalsku vladu, L. Inez Fernandes i A. Fonseca Santos, u svojstvu agenata,

— za Europsku komisiju, L. Cappelletti i M. Wilderspin, u svojstvu agenata,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 10. rujna 2015.,

donosi sljedeću

* Jezik postupka: talijanski

Presudu

- 1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 4. stavka 1. Uredbe (EZ) br. 864/2007 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. srpnja 2007. o pravu koje se primjenjuje na izvanugovorne obveze („Rim II”) (SL L 199, str. 40., u daljnjem tekstu: Uredba Rim II) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 6., str. 73.).
- 2 Zahtjev je upućen u okviru spora između F. Lazara, s boravištem u Rumunjskoj, i talijanskog osiguravajućeg društva Allianz SpA u vezi s naknadom imovinske i neimovinske štete koju je F. Lazar pretrpio zbog smrti svoje kćeri u prometnoj nesreći koja se dogodila u Italiji.

Pravni okvir

Pravo Unije

Uredba Rim II

- 3 U skladu s uvodnom izjavom 7. Uredbe Rim II:

„Područje primjene u materijalnom smislu i odredbe ove Uredbe bi trebale biti u skladu s Uredbom Vijeća (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (SL 2001, L 12, str. 1., u daljnjem tekstu: Uredba Bruxelles I) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 30.) te s instrumentima koji uređuju koje se pravo primjenjuje na ugovorne obveze.“

- 4 Uvodne izjave 16. i 17. te uredbe glase:

„(16) Jedinstvena bi pravila trebala povećati predvidljivost sudskih odluka te osigurati odgovarajuću ravnotežu između interesa osobe kojoj se odgovornost utvrđuje i osobe koja je pretrpjela štetu. Veza s državom u kojoj je nastala neposredna šteta (*lex loci damni*) uspostavlja pravednu ravnotežu između interesa osobe kojoj je utvrđena odgovornost i osobe koja je pretrpjela štetu te također odražava suvremeni pristup građanskoj odgovornosti i razvoju sustava objektivne odgovornosti.

(17) Propise koji se primjenjuju trebalo bi odrediti na temelju tog gdje je šteta nastala, bez obzira na državu ili države u kojima može doći do posrednih posljedica. Prema tomu, u slučajevima tjelesnih ozljeda ili imovinske štete, država u kojoj je došlo do štete trebala bi biti ona država u kojoj je osobna tjelesna ozljeda zadobivena ili ona država gdje je nastala imovinska šteta.“

- 5 U članku 2. navedene uredbe, naslovljenom „Izvanugovorne obveze“, stavak 1. određuje:

„U smislu ove Uredbe, šteta obuhvaća svaku posljedicu nastalu iz protupravnog postupanja, neopravdanog bogaćenja, posloводства bez naloga ili predugovorne odgovornosti.“

- 6 U Poglavlju II. Uredbe Rim II, koje govori o protupravnim postupanjima, nalazi se članak 4. pod nazivom „Opće pravilo“. Taj članak glasi:

„1. Ako nije drukčije propisano ovom Uredbom, pravo koje se primjenjuje na izvanugovornu obvezu nastalu iz protupravnog postupanja je pravo one države u kojoj šteta nastane, bez obzira na to u kojoj državi je nastao događaj koji je prouzročio nastalu štetu te bez obzira na državu ili države u kojoj nastanu posredne posljedice tog događaja.

2. Međutim, ako osoba kojoj je utvrđena odgovornost i osoba koja je pretrpjela štetu u trenutku nastanka štete imaju uobičajeno boravište u istoj državi, primjenjuju se propisi te države.

3. Ako je iz svih okolnosti slučaja jasno da je protupravno postupanje očito jače povezano s državom različitom od one iz stavaka 1. i 2., primjenjuju se propisi te druge države. Očito se jača veza s drugom državom može temeljiti posebno na prethodno postojećem odnosu između stranaka, kao što je primjerice ugovor, koji je u uskoj vezi s tim protupravnim postupanjem.“

- 7 U skladu s člankom 15. točkama (c) i (f) Uredbe Rim II, pravo koje se primjenjuje na izvanugovorne obveze regulira „postojanje, prirodu i procjenu štete ili zatražene odštete“ i „osobe ovlaštene na naknadu štete zbog toga što su osobno pretrpjele štetu“.

Uredbe Bruxelles I i Uredba (EU) br. 1215/2012

- 8 Poglavlje II. Uredbe Bruxelles I, u kojemu su izložena pravila o nadležnosti, sadržava Odjeljak 2. o „[p]osebnim nadležnostima“. U tom odjeljku nalazi se članak 5. te uredbe koji u svojoj točki 3. predviđa:

„Osoba s domicilom u državi članici može u drugoj državi članici biti tužena:

[...]

- 3) u stvarima koji [koje] se odnose na štetne radnje, delikte ili kvazi-delikte, pred sudovima u mjestu u kojemu se dogodio štetni događaj ili bi se on mogao dogoditi.“
- 9 Ta uredba stavljena je izvan snage s učinkom od 10. siječnja 2015. Uredbom (EU) br. 1215/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 20. prosinca 2012. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (SL L 351, str. 21.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 11., str. 289.) koja sadržava članak 7. točku 2., čiji je tekst jednak onomu članka 5. točke 3. Uredbe Bruxelles I.

Talijansko pravo

- 10 Kao što je to sud koji je uputio zahtjev izložio, Corte suprema di cassazione (Kasacijski sud) tumačio je članke 2043. i 2059. Građanskog zakonika na način da članovi obitelji preminule osobe imaju pravo, *jure proprio*, na naknadu imovinske i neimovinske štete. Što se tiče neimovinske štete, priznaje se sljedeće: narušavanje zdravlja (medicinski utvrđena šteta), psihološka šteta (duševna bol) i šteta koja pogađa društveni život (značajna promjena svakodnevnog života).
- 11 Taj sud također je naveo da, u skladu s člankom 283. stavkom 1. Zakonika o privatnom osiguranju, kada vozilo koje je prouzročilo štetu nije poznato, Jamstveni fond za žrtve prometnih nesreća (Fondo di garanzia per le vittime della strada) nadoknađuje štetu uzrokovanu prometnom nesrećom putem određenih osiguravajućih društava.

Glavni postupak i prethodna pitanja

- 12 Iz zahtjeva za prethodnu oduku proizlazi da je F. Lazar, rumunjski državljani, zatražio naknadu imovinske i neimovinske štete koju je pretrpio zbog smrti svoje kćeri, rumunjske državljanke s boravištem u Italiji, u prometnoj nesreći u toj državi članici koju je uzrokovalo nepoznato vozilo.

- 13 Podnesena je tužba protiv osiguravajućeg društva Allianz SpA kao društva koje je odabrao Jamstveni fond za žrtve prometnih nesreća, tijelo zaduženo za isplatu naknada štete uzrokovane prometovanjem nepoznatih vozila.
- 14 Žrtvine majka i baka, obje rumunjske državljanke s boravištem u Italiji, također su intervenirale u postupku i zatražile naknadu imovinske i neimovinske štete koju su pretrpjele njezinom smrću.
- 15 Prema mišljenju suda koji je uputio zahtjev, s obzirom na to da podnositelj zahtjeva traže naknadu štete koju su osobno pretrpjeli smrću člana njihove obitelji, važno je znati je li ta šteta šteta u smislu članka 4. stavka 1. Uredbe Rim II ili je ona posredna posljedica protupravnog postupanja u smislu iste odredbe.
- 16 O odgovoru na to pitanje ovisi koje će materijalno pravo primijeniti sud koji je uputio zahtjev kako bi mogao donijeti odluku o postojanju i nadoknativosti štete koju je od njega zatražio podnositelj zahtjeva s boravištem u Rumunjskoj. Navedeni sud u tom pogledu iznosi razloge koji mogu dovesti do primjene kako talijanskog tako i rumunjskog prava u postupku koji se pred njim vodi.
- 17 Slijedom toga, prema talijanskom pravu, štetu prouzročenu smrću člana obitelji trpi neposredno član obitelji u obliku povrede njegovih prava osobnosti. Prema tome, podnositelj zahtjeva u glavnom postupku poziva se na štetu koja se na temelju tog nacionalnog prava treba smatrati njegovom osobnom štetom i koja je materijalna posljedica smrti člana njegove obitelji. S druge strane, u drugim europskim pravnim porecima takva vrsta štete neće biti priznata na jednak način.
- 18 Nadalje, iako se prema talijanskom pravu radi o neposrednoj šteti koju je pretrpio imatelj prava zbog smrti člana svoje obitelji, sud koji je uputio zahtjev pita se može li, s obzirom na sudsku praksu Suda u vezi s Uredbom Bruxelles I, pravo na naknadu te štete predstavljati, u smislu Uredbe Rim II, „jednu od posrednih posljedica“ izvornog protupravnog postupanja, to jest prometne nesreće.
- 19 U tim je okolnostima Tribunale di Trieste (Sud u Trstu) odlučio prekinuti postupak i postaviti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

„Kako treba tumačiti članak 4. stavak 1. Uredbe [Rim II] koji određuje da: „pravo koje se primjenjuje na izvanugovornu obvezu nastalu iz protupravnog postupanja je pravo one države u kojoj šteta nastane“? Konkretno

1. Kako treba tumačiti izraz „mjesto u kojem šteta nastane“ u smislu članka 4. stavka 1. Uredbe [Rim II] u odnosu na zahtjev za naknadu imovinske i neimovinske štete koji su podnijeli bliski srodnici osobe koja je preminula uslijed prometne nesreće koja se dogodila u državi u kojoj se vodi postupak kada ti bliski srodnici borave u drugoj zemlji Europske unije i tamo su pretrpjeli navedene štete?
2. Je li, u svrhu primjene članka 4. stavka 1. Uredbe [Rim II], imovinska i neimovinska šteta, koju su u državi u kojoj borave pretrpjeli bliski srodnici osobe koja je preminula u prometnoj nesreći koja se dogodila u državi u kojoj se vodi postupak, obuhvaćena pojmom „štete“ u smislu prvog dijela članka 4. stavka 1. ili pojmom „posrednih posljedica“ u smislu drugog dijela iste odredbe?“

O prethodnim pitanjima

- 20 Svojim pitanjima, koja valja ispitati zajedno, sud koji je uputio zahtjev želi u biti znati treba li, za potrebe utvrđivanja prava koje se primjenjuje na izvanugovornu obvezu nastalu kao posljedica prometne nesreće, članak 4. stavak 1. Uredbe Rim II tumačiti na način da štete povezane sa smrću

osobe u takvoj nesreći koja se dogodila u državi članici u kojoj se vodi postupak i koje su pretrpjeli bliski srodnici te osobe koji borave u drugoj državi članici, trebaju biti obuhvaćene pojmom „štete“ ili pojmom „posrednih posljedica“ te nesreće, u smislu te odredbe.

- 21 Najprije valja podsjetiti u vezi s tumačenjem članka 4. stavka 1. Uredbe Rim II da iz zahtjeva za ujednačenu primjenu prava Unije kao i načela jednakosti proizlazi da se za izraze iz odredbe prava Unije koja ne sadrži nikakvo izričito upućivanje na pravo država članica za utvrđivanje svojeg smisla i dosega u pravilu treba u cijeloj Europskoj uniji postići samostalno i ujednačeno tumačenje (vidjeti, u tom smislu, presudu Kásler i Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, t. 37.). U tom pogledu valja podsjetiti da, sukladno ustaljenoj praksi Suda, pri tumačenju odredbe prava Unije, u obzir treba uzeti ne samo njezin tekst, nego i kontekst u kojem se nalazi te ciljeve propisa kojih je ona dio (presuda Lanigan, C-237/15PPU, EU:C:2015:474, t. 35. i navedena sudska praksa).
- 22 U tom pogledu valja istaknuti da prema članku 2. Uredbe Rim II „šteta obuhvaća svaku posljedicu nastalu iz protupravnog postupanja“.
- 23 Kako bi utvrdio pravo koje se primjenjuje na izvanugovornu obvezu nastalu iz protupravnog postupanja, članak 4. stavak 1. te uredbe poziva se na pravo one države u kojoj „šteta“ nastane, bez obzira na to u kojoj državi je nastao događaj koji je prouzročio nastalu štetu i bez obzira na državu ili države u kojoj nastanu „posredne posljedice“ tog događaja. Šteta koju treba uzeti u obzir kako bi se utvrdilo mjesto gdje je ta šteta nastala jest neposredna šteta, kao što to proizlazi iz uvodne izjave 16. navedene uredbe.
- 24 U slučajevima tjelesnih ozljeda prouzročenih osobi ili imovinske štete, zakonodavac Unije propisao je u uvodnoj izjavi 17. Uredbe Rim II da je država u kojoj je došlo do neposredne štete ona država u kojoj je osobna tjelesna ozljeda zadobivena ili ona država gdje je nastala imovinska šteta.
- 25 Iz toga slijedi da kada je moguće odrediti postojanje neposredne štete, što je uobičajen slučaj kod prometne nesreće, mjesto gdje je nastala neposredna šteta je relevantna poveznica za utvrđivanje prava koje se primjenjuje, nevezano uz posredne posljedice te nesreće. U ovom slučaju navedena šteta nastala je uslijed ozljeda koje su dovele do smrti kćeri F. Lazara, pri čemu je šteta prema mišljenju suda koji je uputio zahtjev nastala u Italiji. Štete koje su pretrpjeli bliski srodnici pokojnice trebaju se smatrati posrednim posljedicama nesreće o kojoj je riječ u glavnom postupku u smislu članka 4. stavka 1. Uredbe Rim II.
- 26 Takvo tumačenje potvrđeno je člankom 15. točkom (f) navedene uredbe, koji prepušta pravu koje se primjenjuje određivanje osoba ovlaštenih na naknadu štete, što obuhvaća situaciju iz glavnog postupka u kojoj su štete pretrpjeli bliski srodnici žrtve.
- 27 Kao što je to Komisija iznijela u vezi s člankom 11. točkom (g) svojega Prijedloga uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o pravu koje se primjenjuje na izvanugovorne obveze („Rim II“) [COM(2003) 427 *final*], koji je postao članak 15. točka (f) Uredbe Rim II, utvrđeno pravo također određuje osobe ovlaštene na naknadu štete zbog toga što su je osobno pretrpjele. Taj koncept osobito se odnosi na pitanje može li osoba koja nije „izravna žrtva“ dobiti naknadu štete koja joj je prouzročena „posredno“ kao posljedica štete koju je pretrpio oštećenik. Ta šteta može biti psihološka, na primjer patnja prouzročena smrću bliske osobe, ili financijska, na primjer prouzročena djeci ili supružniku preminule osobe.
- 28 S obzirom na te elemente, najprije treba utvrditi pravo koje se primjenjuje na pravnu činjenicu kako bi se nakon toga na temelju nje moglo odrediti tko su osobe koje su pretrpjele štetu s pravom naknade.

- 29 Prema tome, primjena prava mjesta gdje je izravna šteta nastala pridonosi postizanju cilja navedenog u uvodnoj izjavi 16. Uredbe Rim II koji želi osigurati predvidljivost prava koje se primjenjuje istodobno izbjegavajući rizik da se protupravno postupanje razdijeli na više dijelova na koje se primjenjuje različito pravo, ovisno o mjestima u kojima osobe koje nisu oštećenici pretrpe štete.
- 30 Iz svega što prethodi proizlazi da na postavljena pitanja valja odgovoriti tako da za potrebe utvrđivanja prava koje se primjenjuje na izvanugovornu obvezu nastalu kao posljedica prometne nesreće, članak 4. stavak 1. Uredbe Rim II treba tumačiti na način da štete povezane sa smrću osobe u takvoj nesreći koja se dogodila u državi članici u kojoj se vodi postupak i koje su pretrpjeli bliski srodnici te osobe koji borave u drugoj državi članici trebaju biti obuhvaćene pojmom „posrednih posljedica“ te nesreće, u smislu te odredbe.

Troškovi

- 31 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenoga, Sud (četvrto vijeće) odlučuje:

Za potrebe utvrđivanja prava koje se primjenjuje na izvanugovornu obvezu nastalu kao posljedica prometne nesreće članak 4. stavak 1. Uredbe (EZ) br. 864/2007 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. srpnja 2007. o pravu koje se primjenjuje na izvanugovorne obveze („Rim II“) treba tumačiti na način da štete povezane sa smrću osobe u takvoj nesreći koja se dogodila u državi članici u kojoj se vodi postupak i koje su pretrpjeli bliski srodnici te osobe koji borave u drugoj državi članici trebaju biti obuhvaćene pojmom „posrednih posljedica“ te nesreće, u smislu te odredbe.

Potpisi